

Nr 29.

Av herrar **Myrdal** och **Hagberth**, om inrättande vid universitetet i Lund av en professur i hygien.

I ett uttalande till universitetsberedningen anför nuvarande generaldirektören för medicinalstyrelsen Axel Höjer beträffande frågan om *hygienens ställning inom nutida medicinska strävanden* följande: »Så länge läkekunsten funnits, har det stått klart, att den har två huvuduppgifter, dels att bättra eller bota de sjuka, dels att hindra sjukdomen att drabba de friska. Så länge kunskaperna om sjukdomsorsakerna varit ofullständiga, och så är fortfarande fallet beträffande många sjukdomar, har medicinen huvudsakligen måst inriktas på blott en symptomatisk terapi. I samma mån som sjukdomsorsakerna klarlagts, ha möjligheter uppstått att på någon punkt bryta kedjan och de huvudsakliga ansträngningarna ha i så fall kunnat inriktas på profylaxen. Hygien har därmed kommit att spela en allt större roll inom medicinen.»

Vidare anför generaldirektör Höjer i samma uttalande följande beträffande den del av hygien, som har beteckningen *socialhygien*: »Liksom medicinen dels är individuell och studerar och behandlar varje fall, dels social, i det den inriktar sitt arbete på vissa grupper eller kategorier av sjuka och behandlar dessa sjukdomar, t. ex. yrkessjukdomar, veneriska sjukdomar, barnsjukdomar etc., är också hygien dels individuell, dels social. Liksom den medicinska och den hygieniska aspekten av en viss sjukdom äro oupplösligt sammanknutna i det att medicinens främsta regel är att förhindra ytterligare skadegörelse av sjukdomen, äro också socialmedicin och socialhygien intimt, ej sällan oupplösligt förenade. Yrkeshygien måste t. ex. bygga på en detaljerad kunskap om yrkessjukdomarna; den viktigaste av yrkeshygienens åtgärder är ofta den regelbundna undersökningen av arbetarna på arbetsplatserna. Betingelserna för en ordnad profylax mot könssjukdomarna är en ingående kännedom om de bakteriologiska, epidemiologiska och sociala villkoren för deras spridning o. s. v. Socialmedicin och socialhygien kunna icke helt åtskiljas.»

Dessa uttalanden, vilkas riktighet och sakliga betydelse icke torde kunna bestridas, måste ur dels arbetssynpunkt, dels utbildningssynpunkt medföra följande konsekvenser: a) upprättandet av institut, där nämnda hygieniska spörsmål kunna studeras och utforskas samt råd och anvisningar i hygieniska frågor kunna lämnas; b) en modernt inriktad undervisning i hygien för de blivande läkarna, liksom även socialhygienisk utbildning åt särskilda, för hälsovårdsarbetet erforderliga funktionärer.

Dessa synpunkter torde hava legat till grund för medicinalstyrelsens nu framlagda och under särskild utredning varande förslag till ett *statens social-*

hygieniska institut. Detta institut skulle *dels* omhändervha (på särskilda avdelningar) hälsovårdsadministration och socialhygien, medicinsk och hygienisk statistik, kontroll av smittsamma sjukdomar samt industriell och teknisk hygien, resp. födoämneshygien och livsmedelskontroll, *dels* hava undervisningsåligganden sig anförtrodda för utbildning av socialhygieniska funktionärer jämte vetenskaplig verksamhet i socialhygien.

Med framhållande av det berättigade i tanken på ett dylikt centralinstitut, vilket, rätt inriktat och organiserat, skulle beteckna ett utomordentligt betydelsefullt organ i folkhälsans tjänst, synes det oss dock riktigt att betona, att bland de praktiska arbetsuppgifterna för ett socialhygieniskt institut finnas flera, som *jämväl* måste befrämjas genom en lokal kontakt med de landsdelar, som arbetet är avsett att gagna. Vi kunna här särskilt nämna arbetet för tillgodoseendet av industriell och teknisk hygien, liksom av födoämneshygien och livsmedelskontroll, vidare arbetet med kontrollen av smittsamma sjukdomar och det stora området för skolhygien. Och beträffande undervisningsuppgifterna torde det vara ett starkt och välgrundat önskemål, att främst utbildningen av de blivande läkarna i hygien och socialhygien, men därtill även viss annan undervisning på detta område (t. ex. för blivande lärare) lämnas på mera än ett ställe i vårt land. Givetvis komma här i främsta rummet i betraktande de medicinska fakulteterna vid de båda universiteterna, där redan nu — liksom vid karolinska institutet — kurser i hygien givas, infogade i den allmänna läkarutbildningen.

Denna anordning synes oss värd att stödjas och ytterligare utvecklas. Vid Uppsala universitet finnes redan en ordinarie ämnesrepresentant i professorsställning för ämnet hygien (jämte bakteriologi). För Lunds universitets vidkommande har undervisningen i hygien däremot ännu karaktären av ett provisorium. Visserligen upptages ämnet allmän hälsovård i benämningen på den professur, som omfattar allmän patologi och bakteriologi, men denna lärare har haft sin undervisning — och har densamma alltjämt — uteslutande förlagd till den allmänna patologiens och bakteriologiens ämnesområde, vilket helt tager hans arbetskrafter i anspråk. Sedan år 1927 har emellertid en undervisningskurs i hygien givits av docent i ämnet, från år 1930 förste stadsläkaren i Malmö. Det kan nämnas, att de medicinska studerandena vid Lunds universitet högt uppskattat förmånen att därstädes kunna fullgöra denna, för medicine licentiatexamen obligatoriska kurs, och dessa kurser hava varit fulltaligt besökta. Men det provisoriska i denna kursanordning framträder *dels* däri, att ingen garanti finnes för att docent eller annan kompetent person står till fakultetens förfogande för denna undervisning, *dels* också däri att arvodet till kursgivaren fått utgå genom kursavgifter av deltagarna i kursen och därutöver genom medel ur fakultetens docentstipendiefond, vilken i allt mindre utsträckning haft möjlighet att gälda denna summa och för framtiden kan befaras bliva helt urståndsatt härtill.

Såväl ur dessa synpunkter som i betraktande av ifrågavarande ämnes betydelse och omfång synes det oss synnerligen befogat, att det nuvarande provisoriet avlöses av en organisation, innebärande att fakulteten för ifråga-

varande undervisningsändamål kommer att förfoga över en ordinarie lärare med professors ställning. Medicinska fakulteten i Lund har också under ett flertal år föreslagit inrättandet av en professur i hygien, och det akademiska konsistoriet har framburit detta förslag som riksdagspetitum. Fakulteten har därvid i sin motivering framhållit, »att hygienens både som forsknings- och läroämne nu är så omfattande, att den fullt kräver en professors hela arbetstid. Endast genom att fullt och helt ägna sig åt sitt ämne torde en blivande professor i hygien kunna på ett verkligt auktoritativt sätt vägleda de blivande läkarna med hänsyn till så viktiga frågor som t. ex. bostadens, ventilationens och belysningens hygien, födoämnenas och överhuvud taget näringens hygien, skolhygien i alla dess växlande avdelningar såsom skolhusets, skolbarns-ålderns och undervisningens hygien, arbetets hygien, fabriks- och yrkeshygien m. m.» Fakulteten har därjämte tilltänkt åläggande för professorn i hygien att giva en undervisningskurs i ämnet för blivande lärare, såsom fallet redan är i Uppsala, och fakulteten framhåller slutligen, »att en professor i hygien i Lund skulle få en synnerligen viktig uppgift att fylla som expert inom det sydsvenska kulturområdet för alla dessa ständigt uppdykande hygieniska frågor, som beröra kampen mot sjukdomarna, såväl människors som djurs, arbetet på gynnsamma förhållanden med hänsyn till bostad och föda, arbete och undervisning m. m.».

Det framgår av detta utdrag ur fakultetens motivering, hur nära fakultetens åsikt om karaktären och omfattningen av en till Lunds universitet knuten forskning, undervisning och praktisk verksamhet på hygienens område sammanfaller med det förslag till en bredare och med universiteten förbunden socialhygienisk organisation, som vi här ovan antytt. Såväl undervisningsuppgifterna som de praktiska arbetsuppgifterna framträda på enahanda sätt i fakultetens förslag. Givet är också, att med dessa arbetsuppgifter för en professor i hygien denne måste äga tillbörliga arbetslokaler med tillhörande utrustning och personal. Därom har fakulteten givit antydan, särskilt vid sitt besvarande den 23 maj 1931 av remiss angående nybyggnader eller utvidgningar inom de närmaste tio åren och motsvarande remiss år 1936 angående en femårsplan. Det kan här framhållas, att de kostnader, som på detta vis måste medfölja inrättandet av en professur i hygien med samtidiga praktiska arbetsuppgifter, säkerligen komma att mer än väl uppvägas av de besparingar i sjukvård, som en förbättrad folkhälsa måste medföra.

På anförda grunder få undertecknade därför föreslå,

att riksdagen ville besluta, att vid Lunds universitet skall inrättas en professur i hygien, med vilken skola vara för- enade enahanda förmåner och skyldigheter, som följa med övriga professorsbefattningar vid universitetet.

Stockholm i januari 1937.

Gunnar Myrdal.

Elof Hagberth.